Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

7 päivänä marraskuuta 2024*

Ennakkoratkaisupyyntö – Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa – Direktiivi (EU) 2019/1023 – Uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevat menettelyt – 1 artiklan 4 kohta – Kohde ja soveltamisala – Menettelyjen ulottaminen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä – 20 artikla – Mahdollisuus vapautua veloista – 23 artiklan 1, 2 ja 4 kohta – Poikkeukset – Tiettyjen velkatyyppien jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle – Maksukyvyttömäksi tullut luonnollinen henkilö – Velallisen vilpitön mieli – Veloista vapauttamisen mahdollisuuden edellytykset – Julkisoikeudellisten velkojen poissulkeminen

Yhdistetyissä asioissa C-289/23, [Corván][i] ja C-305/23 [Bacigán][i],

joissa on kyse kahdesta SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jotka Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante (Alicanten kauppatuomioistuin nro 1, Espanja) (C-289/23) ja Juzgado de lo Mercantil nº 10 de Barcelona (Barcelonan kauppatuomioistuin nro 10, Espanja) (C-305/23) ovat esittäneet 25.4.2023 ja 2.5.2023 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 25.4.2023 ja 15.5.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Agencia Estatal de la Administración Tributaria

vastaan

A (C-289/23)

ja

S.E.I.

vastaan

Agencia Estatal de la Administración Tributaria (C-305/23),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

[i] Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa asian minkään asianosaisen todellista nimeä.

toimien kokoonpanossa: ensimmäisen jaoston puheenjohtaja F. Biltgen (esittelevä tuomari), joka hoitaa toisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, viidennen jaoston puheenjohtaja M. L. Arastey Sahún ja tuomari J. Passer,

julkisasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Espanjan hallitus, asiamiehinään A. Ballesteros Panizo ja A. Gavela Llopis,

– Euroopan komissio, asiamiehinään J. L. Buendía Sierra, L. Malferrari ja G. von Rintelen,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.5.2024 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta 20.6.2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1023 (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä) (EUVL 2019, L 172, s. 18) 1 artiklan 4 kohdan ja 23 artiklan 1, 2 ja 4 kohdan tulkintaa.

2 Nämä pyynnöt on esitetty asioissa, joissa asianosaisina ovat yhtäältä A (C-289/22) ja S.E.I. (C-305/23) sekä toisaalta Agencia Estatal de Administración Tributaria (verohallinto, Espanja; jäljempänä AEAT) ja jotka koskevat veloista vapauttamista koskevia hakemuksia, jotka A ja S.E.I. ovat tehneet heitä koskevissa maksukyvyttömyysmenettelyissä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin johdanto-osan 21 ja 78–81 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(21) Kuluttajien ylivelkaantuneisuus on suuri taloudellinen ja sosiaalinen huolenaihe, joka liittyy läheisesti velkataakan vähentämiseen. Usein ei myöskään ole mahdollista erottaa selkeästi toisistaan velkoja, joita yrittäjille on kertynyt heidän harjoittaessaan elinkeino- tai liiketoimintaansa, käsiteollisuutta tai ammattitoimintaa, ja velkoja, joita heille on kertynyt muusta toiminnasta. Yrittäjät eivät voisi tehokkaasti hyötyä uudesta mahdollisuudesta, jos heidän olisi käytävä läpi erilliset menettelyt, joissa olisi erilaiset pääsyedellytykset ja

veloistavapautumisajat, voidakseen vapautua liiketoimintaansa liittyvistä veloista ja muista kuin liiketoimintaan liittyvistä veloista. Kyseisistä syistä jäsenvaltioiden olisi suotavaa soveltaa tämän direktiivin veloistavapautumista koskevia säännöksiä mahdollisimman pian myös kuluttajiin, vaikka tässä direktiivissä ei vahvistetakaan kuluttajien ylivelkaantuneisuutta koskevia sitovia sääntöjä.

– –

(78) Täysimittainen veloista vapauttaminen tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellon päättyminen enintään kolmen vuoden jälkeen ei sovellu kaikkiin tilanteisiin, ja siksi poikkeuksia tästä säännöstä saattaa olla tarpeen ottaa käyttöön asianmukaisesti perustelluista syistä, joista säädetään kansallisessa lainsäädännössä. Tällaisia poikkeuksia olisi otettava käyttöön esimerkiksi tapauksissa, joissa velallinen on epärehellinen tai on toiminut vilpillisessä mielessä. Jos yrittäjään ei kansallisen lainsäädännön mukaisesti sovelleta rehellisyysolettamaa ja vilpitöntä mieltä koskevaa olettamaa, yrittäjien rehellisyyttä ja vilpitöntä mieltä koskeva todistustaakka ei saisi tehdä menettelyyn pääsyä heille tarpeettoman vaikeaksi tai hankalaksi.

(79) Sen selvittämiseksi, onko yrittäjä toiminut epärehellisesti, lainkäyttö- tai hallintoviranomaiset saattavat ottaa huomioon esimerkiksi velan luonteen ja määrän, sen milloin velka on syntynyt ja miten yrittäjä on pyrkinyt maksamaan velkaa takaisin ja noudattamaan lakisääteisiä velvollisuuksiaan, mukaan lukien yleiset toimilupavaatimukset ja tarve asianmukaiselle kirjanpidolle, yrittäjän toimet velkojien kannetoimien estämiseksi ja niiden velvollisuuksien täyttämisen maksukyvyttömyyden ollessa todennäköinen, jotka kuuluvat sellaisille yrittäjille, jotka ovat yrityksen johtajia, sekä unionin ja kansallisen kilpailu- ja työlainsäädännön noudattamisen. Poikkeuksia olisi myös voitava ottaa käyttöön, jos yrittäjä ei ole noudattanut tiettyjä lakisääteisiä velvoitteitaan, esimerkiksi velvoitetta maksimoida velkojien saama tuotto, joka voisi olla muodoltaan yleinen velvoite tuottaa tuloa tai varoja. Erityisiä poikkeuksia olisi lisäksi voitava ottaa käyttöön tilanteissa, joissa on tarpeen taata velallisen ja yhden tai useamman velkojan oikeuksien välinen tasapaino, esimerkiksi kun velkoja on luonnollinen henkilö, joka tarvitsee enemmän suojaa kuin velallinen.

(80) Poikkeus voisi olla perusteltu myös, kun velasta vapauttamiseen johtavan menettelyn kustannuksia, mukaan luettuina lainkäyttö- ja hallintoviranomaisten sekä selvittäjien kustannukset, ei ole katettu. Jäsenvaltioiden olisi voitava säätää, että edut kyseisestä vapauttamisesta voidaan peruuttaa esimerkiksi, jos velallisen taloudellinen tilanne paranee merkittävästi odottamattomien tapahtumien, kuten lottovoiton, perinnön tai lahjoituksen, myötä. Jäsenvaltioiden olisi voitava säätää lisäpoikkeuksista tarkkaan määritellyissä olosuhteissa ja silloin, kun se on asianmukaisesti perusteltua.

(81) Jos on olemassa kansallisen lainsäädännön mukaisia asianmukaisesti perusteltuja syitä, voisi olla aiheellista rajoittaa veloistavapauttamismahdollisuus tiettyihin velkaluokkiin. Jäsenvaltioiden olisi voitava jättää vakuusvelat veloista vapauttamiskelpoisuuden ulkopuolelle ainoastaan vakuuden arvoon asti, siten kuin se on määritelty kansallisessa lainsäädännössä, ja loppuosaa velasta olisi kohdeltava vakuudettomana velkana. Jäsenvaltioiden olisi voitava jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle myös muita velkaluokkia, kun se on asianmukaisesti perusteltua.”

4 Direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tässä direktiivissä vahvistetaan säännöt, jotka koskevat

– –

b) menettelyjä, joiden avulla maksukyvyttömät yrittäjät voivat vapautua veloista; ja

– –

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta 1 kohdassa tarkoitettuihin menettelyihin silloin, kun ne koskevat velallisia, jotka ovat

– –

h) luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä.

– –

4. Jäsenvaltiot voivat ulottaa 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen menettelyjen soveltamisen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä.

– –”

5 Direktiivin III osastossa, jonka otsikko on ”Veloista vapauttaminen ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskielto”, on direktiivin 20–24 artikla.

6 Direktiivin 20 artiklassa, jonka otsikko on ”Mahdollisuus vapautua veloista”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että maksukyvyttömillä yrittäjillä on mahdollisuus ainakin yhteen menettelyyn, joka voi johtaa täysimittaiseen veloista vapauttamiseen tämän direktiivin mukaisesti.

Jäsenvaltiot voivat vaatia, että elinkeino- tai liiketoiminta, käsiteollisuus tai ammattitoiminta, johon maksukyvyttömän yrittäjän velat liittyvät, on lopetettu.

2. Niiden jäsenvaltioiden, joissa täysimittainen veloista vapauttaminen edellyttää, että yrittäjä maksaa takaisin osan veloista, on varmistettava, että tällainen takaisinmaksuvelvoite perustuu yrittäjän henkilökohtaiseen tilanteeseen ja erityisesti, että se on oikeasuhteinen yrittäjän ulosmittauskelpoisiin tai veloista vapauttamiseen kuluvana aikana käytettävissä oleviin tuloihin ja omaisuuseriin nähden ja että siinä otetaan huomioon velkojien kohtuudenmukaiset intressit.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yrittäjillä, jotka on vapautettu veloista, on pääsy asiaankuuluviin ja ajantasaisiin tietoihin olemassa olevista kansallisista puitteista, joilla tuetaan yrittäjien liiketoimintaa, ja että yrittäjät voivat hyötyä tällaisista puitteista.”

7 Uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklassa, jonka otsikko on ”Poikkeukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on 20–22 artiklasta poiketen pidettävä voimassa tai otettava käyttöön säännöksiä, joilla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa silloin, kun maksukyvytön yrittäjä toimi kansallisen lainsäädännön mukaan velkojia tai muita sidosryhmiä kohtaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä velkaantumisen yhteydessä, maksukyvyttömyysmenettelyn aikana tai velkojen takaisinmaksun yhteydessä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta kansallisia todistustaakkaa koskevia sääntöjä.

2. Jäsenvaltiot voivat 20–22 artiklasta poiketen pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, joilla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa tietyissä tarkkaan määritellyissä olosuhteissa ja silloin kun tällaiset poikkeukset ovat asianmukaisesti perusteltuja, esimerkiksi kun

a) maksukyvytön yrittäjä on merkittävällä tavalla rikkonut takaisinmaksuohjelman mukaisia velvoitteitaan tai muuta velkojien etujen turvaamiseen tarkoitettua oikeudellista velvoitetta, kuten velvoitetta maksimoida velkojien saama tuotto;

b) maksukyvytön yrittäjä ei ole noudattanut kansallisen ja unionin lainsäädännön mukaisia ilmoitus- tai yhteistyövelvoitteitaan;

c) on tehty veloista vapauttamista koskevia hakemuksia, joihin liittyy väärinkäyttöä;

d) on tehty uusi veloista vapauttamista koskeva hakemus tietyn ajan kuluessa siitä, kun maksukyvyttömälle yrittäjälle myönnettiin täysimittainen veloista vapauttaminen tai kun häneltä evättiin täysimittainen veloista vapauttaminen ilmoitus- tai yhteistyövelvoitteiden vakavan rikkomisen vuoksi;

e) velasta vapauttamiseen johtavasta menettelystä aiheutuneita kustannuksia ei ole katettu; tai

f) poikkeus on välttämätön velallisen ja yhden tai useamman velkojan oikeuksien välisen tasapainon takaamiseksi.

– –

4. Jäsenvaltiot voivat jättää tiettyjä velkatyyppejä veloista vapauttamisen ulkopuolelle tai rajoittaa mahdollisuutta veloista vapauttamiseen taikka säätää niitä koskevasta pidemmästä vapauttamisajasta silloin, kun tällaiset poissulkemiset, rajoitukset tai pidemmät ajanjaksot ovat asianmukaisesti perusteltuja, kuten seuraavissa tapauksissa:

a) vakuusvelat;

b) rikosoikeudellisista seuraamuksista johtuvat tai niihin liittyvät velat;

c) sopimussuhteen ulkopuolisesta vahingonkorvausvastuusta johtuvat velat;

d) elatusvelvoitteita, jotka johtuvat perhe-, sukulaisuus-, avio- tai lankoussuhteesta, koskevat velat;

e) veloista vapauttamiseen johtavan menettelyn hakemisen tai aloittamisen jälkeen syntyneet velat; ja

f) veloista vapauttamiseen johtavan menettelyn kustannusten maksamisvelvoitteesta johtuvat velat.

– –”

Espanjan oikeus

TRLC

8 Pääasioissa ajallisesti sovellettava laki on konkurssilain uudelleenlaaditun tekstin hyväksymisestä 5.5.2020 annettu kuninkaan asetus 1/2020 (Real Decreto Legislativo 1/2020 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley Concursal) (BOE nro 127, 7.5.2020, s. 31518), sellaisena kuin se on muutettuna 5.5.2020 annetulla kuninkaan asetuksella 1/2020 hyväksytyn konkurssilain uudelleenlaaditun tekstin muuttamisesta direktiivin (EU) 2019/1023 täytäntöön panemiseksi 6.9.2022 annetulla lailla 16/2022 (Ley 16/2022 de reforma del texto refundido de la Ley Concursal, aprobado por el Real Decreto Legislativo 1/2020, para la transposición de la Directiva (UE) 2019/1023) (BOE nro 214, 6.9.2022, s. 123682) (jäljempänä TRLC).

9 Lain 16/2022 johdanto-osassa todetaan seuraavaa:

”– –

– – Kun maksukyvytön velallinen on luonnollinen henkilö, maksukyvyttömyysmenettelyn tarkoituksena on määrittää vilpittömässä mielessä olevat velalliset ja tarjota heille osittainen vapautus veloista ja näin antaa heille uusi mahdollisuus ja estää heitä ajautumasta harmaaseen talouteen tai syrjäytymästä.

– –

[Uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetulla direktiivillä] kaikki jäsenvaltiot velvoitetaan ottamaan käyttöön uuden mahdollisuuden antamista koskeva järjestely, jottei velallisia houkuttaisi siirtyminen muihin maihin, joissa on jo säädetty tällaisesta järjestelystä, mikä aiheuttaisi kuluja sekä velalliselle että hänen velkojilleen. Myös unionin sisämarkkinoiden toiminnan katsotaan edellyttävän tällaista yhdenmukaistamista.

Yksi uuden lainsäädännön radikaaleimmista muutoksista on se, että sen sijaan, että vapauttamisen edellytyksenä olisi tietyntyyppisten velkojen suorittaminen (kuten konkurssilain uudelleenlaaditun tekstin 487 §:n 2 momentissa säädettiin), otetaan käyttöön ansioperusteinen veloista vapauttamisen järjestelmä, jossa kuka tahansa velallinen, onpa hän yrittäjä tai ei, voi edellyttäen, että hän täyttää tämän järjestelmän perustana olevan vilpitöntä mieltä koskevan vaatimuksen, saada mahdollisuuden vapautua kaikista veloistaan lukuun ottamatta niitä, joiden poikkeuksellisesti ja erityisen luonteensa takia katsotaan olevan sellaisia, ettei niistä voida

lainmukaisesti vapauttaa. Espanjan lainsäätäjän jo vuonna 2015 hyväksymä mahdollisuus myöntää veloista vapauttaminen kaikille vilpittömässä mielessä toimiville luonnollisille henkilöille, onpa hän yrittäjä tai ei, säilytetään.

– –

Velallisen vilpitön mieli on yhä veloista vapauttamisen kulmakivi. Kansainvälisten elinten suositusten mukaisesti vahvistetaan vilpittömän mielen normatiivinen määritelmä viittaamalla tiettyyn objektiiviseen toimintaan, joka on lueteltu tyhjentävästi (numerus clausus -luettelo), eikä viittaamalla sellaisiin toimintamalleihin, jotka ovat epämääräisiä tai täsmällisyydeltään puutteellisia taikka joiden toteen näyttäminen asettaa velalliselle mahdottoman taakan. – –

– –

Veloista vapauttaminen koskee kaikkia konkurssipesän velkoja ja pesään kohdistuvia saatavia. Poikkeukset perustuvat tietyissä tapauksissa siihen, että velkojen takaisinmaksamisella on erityinen merkitys oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan oikeudenmukaisen ja solidaarisen yhteiskunnan kannalta (esimerkiksi elatusvelvoitteita koskevat velat, julkisoikeudellisista saatavista johtuvat velat, rikoksista johtuvat velat tai sopimussuhteen ulkopuolisesta vahingonkorvausvastuusta johtuvat velat). Julkisoikeudellisista veloista vapauttamista on siis rajoitettu, ja vapautus voidaankin myöntää vain ensimmäisen veloista vapauttamisen yhteydessä, mutta ei enää sen jälkeen. Muissa tapauksissa poikkeuksen oikeutuksena ovat synergiat tai negatiiviset ulkoisvaikutukset, joita voisi aiheutua tietyntyyppisistä veloista vapauttamisesta; veloista vapauttamiseen johtavan menettelyn kustannusten maksamisvelvoitteesta johtuvista veloista vapauttaminen voisi olla joidenkin kolmansien tahojen (esimerkiksi asianajajien) kohdalla pidäkkeenä yhteistyön tekemiselle velallisen kanssa, jotta tämä vapautettaisiin veloistaan, mikä estäisi maksukyvyttömän pääsyn menettelyyn. Lisäksi vapauttaminen veloista sellaisten saatavien osalta, joita varten on asetettu reaalivakuus, haittaisi perusteetta erästä keskeistä luoton saamisen mahdollistavaa tekijää, nimittäin sitä suojaa, jonka velkoja saa vakaasta reaalivakuudesta velallisen maksukyvyttömyyden tai maksuhäiriön riskin varalta, ja siten nykyaikaisten talouksien moitteetonta toimintaa. Lopuksi tuomioistuin voi poikkeuksellisesti julistaa, ettei velallista vapauteta tietyistä veloistaan tai että tämä vapautetaan niistä vain osittain, jos se on välttämätöntä velkojan maksukyvyttömyyden estämiseksi.

– –”

10 TRLC:n 486 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Velallinen, joka on luonnollinen henkilö, onpa hän yrittäjä tai ei, voi tehdä hakemuksen maksamatta jääneistä veloista vapauttamisesta tämän lain mukaisesti ja tässä laissa vahvistetuin edellytyksin, kunhan velallinen toimii vilpittömässä mielessä

1° noudattamalla maksusuunnitelmaa ilman varojen etukäteistä likvidointia edellä 3 jakson 1 alajaksossa tarkoitetun veloista vapauttamista koskevan järjestelmän mukaisesti tai

2° toteuttamalla varojen etukäteisen likvidoinnin, jolloin veloista vapauttamisessa noudatetaan edellä 3 jakson 2 alajaksossa säädettyä järjestelmää, jos maksukyvyttömyysmenettelyn päättämisen syynä on varojen likvidaatiovaiheen päättyminen tai se, etteivät varat riitä kattamaan konkurssipesään kohdistuvia saatavia.”

11 TRLC:n 487 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Velallinen ei voi saada vapautusta maksamattomista veloistaan seuraavissa tilanteissa:

1° Velallinen on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltävien kymmenen vuoden aikana tuomittu lainvoimaisella tuomiolla vankeusrangaistukseen, mukaan lukien ehdollinen tai muunnettu vankeusrangaistus, varallisuusrikoksista ja sosioekonomisen järjestyksen vastaisista rikoksista, asiakirjojen väärentämisestä tai rikoksista julkista taloutta, sosiaaliturvaa taikka työntekijöiden oikeuksia vastaan, ja teosta tuomittavan enimmäisrangaistuksen pituus on vähintään kolme vuotta vankeutta eikä rangaistusvastuu ole vanhentunut eikä rikoksesta johtuvaa maksuvelvollisuutta ole täytetty veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä.

2° Velalliselle on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltävien kymmenen vuoden aikana lainvoimaisella hallinnollisella päätöksellä määrätty seuraamus erittäin vakavasta verorikkomuksesta tai sosiaaliturvarikkomuksesta tai työoikeudellisesta rikkomuksesta tai velallisen osalta on saman ajanjakson aikana tehty lainvoimainen päätös velallisen vastuun ulottamisesta oikeushenkilön toiminnasta johtuviin velvoitteisiin, eikä velallinen veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkellä ole maksanut kaikkia vastuustaan johtuvia velkoja.

Kun kyse on vakavista rikkomuksista, velallisille, joille määrätyn seuraamuksen määrä ylittää 50 prosenttia siitä 489 §:n 1 momentin 5 kohdassa tarkoitetusta määrästä, josta [AEAT] voi myöntää vapautuksen, voidaan myöntää vapautus vain, jos nämä ovat veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä maksaneet kaikki vastuustaan johtuvat velkansa.

3° Konkurssi on julistettu vilpilliseksi. Jos kuitenkin konkurssi on julistettu vilpilliseksi vain siksi, että velallinen on laiminlyönyt velvollisuutensa hakea konkurssin julistamista ajoissa, tuomioistuin voi ottaa huomioon olosuhteet, joissa myöhästyminen tapahtui.

4° Velallinen on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltävien kymmenen vuoden aikana julistettu henkilöksi, jota koskee kolmannen henkilön vilpilliseksi todettu konkurssi, eikä velallinen ole veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä maksanut kaikkia vastuustaan johtuvia velkojaan.

5° Velallinen ei ole noudattanut myötävaikutus- ja tiedonantovelvollisuuttaan konkurssituomioistuinta ja selvittäjää kohtaan.

6° Velallinen on antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja tai on velkaantuessaan tai velkaansa maksaessaan toiminut harkitsemattomasti tai huolimattomasti, vaikka konkurssia ei tämän takia olisi todettu vilpilliseksi. – –

– –

2. Jos edellisen momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa ratkaisu konkurssin toteamisesta vilpilliseksi ei ole saanut lainvoimaa, tuomioistuin lykkää veloista vapauttamista koskevan päätöksen tekemistä, kunnes konkurssin vilpillisyyttä koskeva ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi. – –”

12 TRLC:n 489 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Veloista vapauttaminen koskee kaikkia maksamattomia velkoja, seuraavia lukuun ottamatta:

– –

2° Rikoksesta johtuvat yksityisoikeudelliset velat.

– –

5° Julkisoikeudellisista saatavista johtuvat velat. Veloista, joiden takaisinperinnän hallinnoinnista vastaa [AEAT], voidaan kuitenkin vapauttaa 10 000 euroon asti velallista kohden siten, että enintään 5 000 euron suuruisista veloista vapautetaan kokonaan ja tämän ylittävän määrän osalta vapautus koskee 50:tä prosenttia veloista mainittuun enimmäismäärään saakka. Myös sosiaaliturvaveloista voidaan vapauttaa samaan määrään asti samoin edellytyksin. Vapautettavaa määrää sovelletaan edellä mainittuun enimmäismäärään asti tässä laissa säädetyn etusijajärjestyksen vastaisessa järjestyksessä sekä kussakin velkatyypissä velan iän mukaan.

6° Velalliselle rikosoikeudellisessa menettelyssä tuomittuihin sakkoihin tai erittäin vakavista hallinnollisista rikkomuksista määrättyihin seuraamuksiin perustuvat velat.

7° Oikeudenkäyntikuluihin ja velasta vapauttamista koskevan hakemuksen käsittelyn kuluihin perustuvat velat.

– –

3. Julkisoikeudellisesta velasta voidaan vapauttaa 1 momentin 5 kohdan toisessa virkkeessä mainittuun määrään asti, mutta ainoastaan ensimmäisen veloista vapauttamisen yhteydessä, eikä mistään velan määrästä voida vapauttaa saman velallisen mahdollisten myöhempien veloista vapauttamisten yhteydessä.”

13 TRLC:n 493 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Jokainen velkoja, jota veloista vapauttaminen koskee, voi vaatia maksukyvyttömyysasiaa käsittelevää tuomioistuinta peruuttamaan veloista vapauttamisen seuraavissa tapauksissa:

– –

3° Veloista vapauttamista haettaessa on vireillä 487 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu rikosoikeudellinen tai hallinnollinen menettely ja lainvoimainen langettava rikosasian tuomio tai lainvoimainen hallinnollinen päätös annetaan kolmen vuoden kuluessa veloista vapauttamisesta, kun varoja ei ole tai ne on realisoitu, tai maksusuunnitelmaan perustuvasta väliaikaisesta veloista vapauttamisesta.

2. Veloista vapauttamisen peruuttamista ei voida hakea sen jälkeen, kun kolme vuotta on kulunut omaisuuden realisointiin perustuvasta veloista vapauttamisesta tai maksusuunnitelmaan perustuvasta väliaikaisesta veloista vapauttamisesta.”

Yleinen verolaki

14 Espanjan 17.12.2003 annetun yleisen verolain 58/2003 (Ley 58/2003 General Tributaria) (BOE nro 302, 18.12.2003, s. 44987), sellaisena kuin sitä sovelletaan pääasian tosiseikkoihin (jäljempänä yleinen verolaki), 43 §:n 1 momentin b kohdassa säädetään seuraava:

”Seuraavat luonnolliset henkilöt tai yhteisöt ovat verovelasta yhteisvastuussa:

– –

b) Toimintansa lopettaneiden oikeushenkilöjen lailliset tai tosiasialliset johtajat ovat yhteisvastuussa niistä kyseisten oikeushenkilöjen veroveloista, jotka ovat syntyneet ennen toiminnan päättymistä ja joita ei ole suoritettu toiminnan päättyessä, jos kyseiset johtajat eivät ole ryhtyneet tarpeellisiin toimenpiteisiin näiden velkojen maksamiseksi tai ovat tehneet sitoumuksia tai toimenpiteitä, joista maksamattomuus johtuu.”

15 Yleisen verolain 191 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Verorikkomukseen syyllistyy se, joka kokonaan tai osittain jättää maksamatta kunkin veron osalta säädetyssä määräajassa verovelan, joka vastaa oma-aloitteisesti tilitettävän veron asianmukaista suoritusta, jollei sitä oikaista tämän lain 27 §:n mukaan tai jollei tämän lain 161 §:n 1 momentin b kohtaa sovelleta.

– –

Tässä pykälässä tarkoitettu verorikkomus on lievä, vakava tai erittäin vakava seuraavissa momenteissa säädetyn mukaisesti.

Seuraamuksen peruste on rikkomuksen seurauksena tilittämättä jätetty määrä.

– –

4. Rikkomus on erittäin vakava, kun on käytetty petollisia keinoja.

Rikkomus on niin ikään erittäin vakava, vaikka petollisia keinoja ei ole käytetty, kun rahamääriä, jotka on pidätetty tai jotka olisi tullut pidättää, tai veroennakkoja on jätetty tilittämättä, edellyttäen, että pidätetyt ja tilittämättä jätetyt pidätykset ja vähennetyt mutta tilittämättä jätetyt veroennakot muodostavat yli 50 prosenttia seuraamuksen perusteen määrästä.

– –”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-289/23, Corván

16 A hakeutui 7.7.2022 maksukyvyttömyysmenettelyyn ja ilmoitti velkojansa määräksi 537 787,69 euroa. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin julisti A:n maksukyvyttömäksi ja päätti menettelyn varojen puuttumisen vuoksi 26.7.2022, joten kyseinen velallinen haki 28.9.2022 täysimittaista

veloista vapauttamista. Kyseinen tuomioistuin otti 19.10.2022 tutkittavaksi AEAT:n esittämän veloista vapauttamista koskevan väitteen, joka perustui erinäisten julkisoikeudellisten saatavien olemassaoloon.

17 AEAT esittää ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa yhtäältä, että sen esittämän väitteen perusteena on alle kymmenen vuotta aiemmin yleisen verolain 43 §:n nojalla annettu lopullinen ratkaisu, joka koskee A:n vastuuta sellaisen yhtiön, jossa hän oli toiminut johtajana, maksettavana olevista 114 408,09 euron suuruisista veroveloista ja seuraamusmaksuista, ja että A ei näin ollen ole vilpittömässä mielessä. Se toteaa toisaalta lisäksi, että tietyt näistä saatavista ovat julkisoikeudellisia, joten ne on jätettävä veloista vapauttamisen ulkopuolelle.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin mainitsee yhtäältä Tribunal Supremon (ylin tuomioistuin, Espanja) todenneen 2.7.2019 antamassaan tuomiossa nro 381/2019, että Espanjan lainsäätäjä on saattaessaan uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin osaksi Espanjan oikeutta päätynyt normatiiviseen vilpittömään mieleen malliin, jonka mukaan vilpillinen mieli perustuu eräiden laissa säädettyjen olosuhteiden toteamiseen. Tuomioistuimilla ei siten ole valtaa arvioida, mitkä olosuhteet ovat esteenä veloista vapauttamiselle, vaan niiden tehtävänä on vain määrittää, ovatko laissa säädetyt olosuhteet käsillä. Vilpittömän mielen käsite ei siksi perustu siviililain yleiseen käsitteeseen vaan tiettyjen edellytysten noudattamiseen. Välittömästi ennen direktiivin täytäntöönpanoa voimassa olleen lainsäädännön mukaan velallisen katsottiin sen sijaan olevan vilpittömässä mielessä, kun kaksi edellytystä täyttyi, eli yhtäältä, kun maksukyvyttömyys ei ollut vilpillistä, ja toisaalta, kun velallista ei ollut tuomittu tietyistä rikoksista lainvoimaisella tuomiolla. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan direktiivin kansallinen täytäntöönpano on sikäli paradoksaalista, että sillä käyttöön otettu veloista vapauttamista koskeva järjestelmä on aiemmin voimassa ollutta rajoittavampi, mikä herättää vakavia epäilyjä sen suhteen, onko direktiivi pantu täytäntöön unionin oikeuden mukaisesti.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että tässä tapauksessa uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annettua direktiiviä täytäntöön pantaessa on saatettu ottaa käyttöön järjestelmä, joka kannustaa sellaisten saatavien maksamiseen, joita viranomaisten olisi vaikea saada perittyä maksukyvyttömyyden sattuessa, ja että kyseinen järjestelmä ei perustu velallisen vilpittömän mielen käsitteeseen. Kyseinen tuomioistuin pohtii, onko direktiivi pantu täytäntöön 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti, ja se on myös epävarma siitä, miten direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava.

20 Tässä tilanteessa Juzgado de lo Mercantil nº 1 de Alicante (Alicanten kauppatuomioistuin nro 1, Espanja) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Epävarmuus, jota liittyy [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 2 kohdan tulkintaan.
   a) Onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla evätään TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyin tavoin vapautus, koska kyseistä rajoitusta ei ollut vahvistettu lainsäädännössä, jolla vapautusta koskeva oikeus tunnustettiin, ennen kuin direktiivi pantiin täytäntöön ja lainsäätäjä on ottanut sen uutena rajoituksena käyttöön? Voiko kansallinen lainsäätäjä konkreettisesti ottaa

direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä käyttöön vapautuksen saamiselle tiukempia rajoituksia kuin aikaisemmassa lainsäädännössä, erityisesti silloin, kun kyseinen rajoitus ei vastaa yhtäkään direktiivin 23 artiklan 2 kohdassa säädetyistä tilanteista?

b) Mikäli unionin tuomioistuin vastaa edelliseen kysymykseen kieltävästi, onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla evätään vapautus, kun 10 vuoden aikana ennen vapautusta koskevan hakemuksen esittämistä on määrätty lopullisella hallintopäätöksellä seuraamus hyvin törkeästä veroja tai sosiaaliturvaa taikka työoikeutta koskevista rikkomisista tai kun saman ajanjakson aikana on annettu lopullinen ratkaisu vastuusta, ellei asianomainen ole vapautusta koskevan hakemuksen esittämispäivään mennessä täyttänyt velvoitettaan täysimääräisesti (TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohta), koska kyseinen peruste merkitsee maksukyvyttömyyssaatavien luokittelujärjestelmän muuttamista?

c) Mikäli unionin tuomioistuin vastaa edelliseen kysymykseen kieltävästi, onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla evätään TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyin tavoin vapautus, kun – – on annettu lopullinen ratkaisu vastuusta, ellei [velallinen] ole vapautusta koskevan hakemuksen esittämispäivään mennessä täyttänyt velvoitettaan täysimääräisesti, koska tällainen seikka ei ole omiaan osoittamaan velallisen vilpillistä mieltä? Onko tässä yhteydessä merkitystä sillä, ettei maksukyvyttömyyttä ole julistettu vilpilliseksi?

d) Mikäli unionin tuomioistuin vastaa edelliseen kysymykseen kieltävästi, onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla evätään TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyin tavoin vapautus sellaisten rikkomisten tai vastuuta koskevien ratkaisujen vuoksi, jotka on tehty 10 vuoden aikana ennen vapautusta koskevan hakemuksen esittämistä, ilman että otettaisiin huomioon vastuun aiheuttaneen tapahtuman ajankohtaa tai mahdollista viivettä vastuuta koskevan ratkaisun antamisessa?

e) Mikäli unionin tuomioistuin vastaa edellisiin kysymyksiin kieltävästi, onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jolla evätään TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädetyin tavoin vapautus, koska kansallinen lainsäätäjä ei ole perustellut kyseistä rajoitusta asianmukaisesti?

2) Epävarmuus, jota liittyy [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 4 kohdan tulkintaan.

a) Onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohtaan sisältyvän kaltaiselle säännökselle, jossa luetellaan perusteet, jotka estävät mahdollisuuden saada vapautus ja jotka eivät sisälly edellä mainittuun 23 artiklan 4 kohdan luetteloon? Onko sitä konkreettisesti tulkittava siten, että 23 artiklan 4 kohtaan sisältyvä perusteiden luettelo on numerus clausus -luettelo, vai onko se päinvastoin numerus apertus -luettelo?

b) Jos luettelo on numerus apertus -luettelo ja kansallinen lainsäätäjä voi vahvistaa muita poikkeuksia [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetussa] direktiivissä säädettyjen lisäksi, onko direktiivin 23 artiklan 4 kohta esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jossa vahvistetaan yleissääntö, jonka mukaan vapautus ei voi koskea julkisoikeudellisia saatavia, lukuun ottamatta hyvin harvinaisia tilanteita ja vähäisiä määriä, konkreettisten julkisoikeudellisten saatavien luonteesta ja olosuhteista riippumatta? Onko erityisesti tässä tapauksessa merkityksellistä, että aikaisemmassa

lainsäädännössä, sellaisena kuin sitä on tulkittu Tribunal Supremon oikeuskäytännössä, olisi sallittu osittainen vapautus julkisoikeudellisen saatavan osalta ja että täytäntöönpanosäännöstä on käytetty vapautuksen soveltamisalan rajoittamiseen?

c) Mikäli unionin tuomioistuin vastaa edelliseen kysymykseen kieltävästi, onko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun] direktiivin 23 artiklan 4 kohdan katsottava olevan esteenä TRLC:n 489 §:n 1 momentin 5 kohdan kaltaiselle kansalliselle säännökselle, jossa vahvistetaan yleinen sääntö, jolla vapautus suljetaan pois julkisoikeudellisten saatavien osalta (lukuun ottamatta tiettyjä seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen kohteena olevia poikkeuksia), koska siinä asetetaan julkiset velkojat etusijalle muihin velkojiin nähden?

d) Onko erityisesti edellisen kysymyksen yhteydessä merkitystä sillä, että lainsäädännössä säädetään osittaisesta vapautuksesta, joka koskee julkisoikeudellisia saatavia, mutta vain tiettyjen saatavien osalta ja tietyissä konkreettisissa rajoissa, jotka eivät ole yhteydessä velan todelliseen määrään?

e) Onko lopuksi [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä TRLC:n 489 §:n 1 momentin 5 kohdan kaltaiselle säännökselle, koska [julkisoikeudellisiin saataviin kohdistuvan vapautuksen poissulkeminen] perustellaan siten, että niiden täyttämisellä on erityinen merkitys oikeusvaltion periaatteita noudattavan oikeudenmukaisen ja yhteisvastuuseen perustuvan yhteiskunnan kannalta, ja siinä viitataan yleisesti julkisoikeudellisiin saataviin ottamatta huomioon saatavan konkreettista luonnetta? Onko tässä yhteydessä erityisesti merkitystä sillä, että yleisluontoista perustelua käytetään sekä sellaisten velkojen osalta, jotka mainitaan direktiivin 23 artiklan 4 kohdan luettelossa, että sellaisten olosuhteiden tai velkojen osalta, joita ei mainita näissä luetteloissa?”

Asia C-305/23, Bacigán

21 S.E.I., joka on maksukyvytön luonnollinen henkilö, haki veloista vapauttamista itseään koskevassa maksukyvyttömyysmenettelyssä. S.E.I., joka oli aiemmin toiminut yksityisenä elinkeinonharjoittajana, ei enää ollut yrittäjä, kun kyseinen maksukyvyttömyysmenettely aloitettiin.

22 S.E.I. haki 18.10.2022 kyseisessä maksukyvyttömyysmenettelyssä ja sen jälkeen, kun hänen koko omaisuutensa, hänen asuntonsa mukaan lukien, oli realisoitu, täysimittaista vapauttamista veloista, joita ei ollut kyseiseen päivään mennessä maksettu. AEAT vastusti hakemusta sillä perusteella, ettei S.E.I:tä voitu pitää vilpittömässä mielessä olevana velallisena, koska tälle oli hakemuksen tekemistä edeltäneiden kymmenen vuoden aikana määrätty lainvoimaisella hallintopäätöksellä 504,99 euron suuruinen sakko seuraamukseksi yleisen verolain 191 §:ssä tarkoitetuista vakavista verorikkomuksista, sekä sillä perusteella, ettei tätä sakkoa ollut maksettu silloin, kun kyseinen täysimittaista veloista vapauttamista koskeva hakemus tehtiin.

23 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, joka käsittelee asiaa, toteaa ensinnäkin, että Espanjan lainsäätäjä on käyttänyt uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa annettua mahdollisuutta ja TRLC:ssä ulottanut direktiivissä säädettyjen veloista vapauttamista koskevien menettelyjen soveltamisen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä. Toiseksi kyseinen tuomioistuin pohtii aluksi, onko kyseistä direktiiviä tällaisessa tapauksessa tulkittava siten, että sillä kansallinen lainsäätäjä velvoitetaan ottamaan käyttöön luonnollisiin henkilöihin sovellettava järjestely, jossa noudatetaan saman direktiivin 20–24 artiklassa säädettyä. Kyseinen tuomioistuin pohtii edelleen, voidaanko direktiivin 23 artiklaa ja erityisesti sen 1 kohtaa tulkita siten, että epärehellisen tai

vilpillisessä mielessä tapahtuneen toiminnan käsite kattaa myös velallisen huolimattoman tai harkitsemattoman toiminnan. Kyseinen tuomioistuin on lopuksi epävarma direktiivin 23 artiklan 2 kohdan oikeasta tulkinnasta ja erityisesti siitä, onko 23 artiklan 2 kohdan a–f alakohdassa mainittujen olosuhteiden luettelo tyhjentävä.

24 Tässä tilanteessa Juzgado de lo Mercantil nº 10 de Barcelona (Barcelonan kauppatuomioistuin nro 10, Espanja) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Jos kansallinen lainsäätäjä päättää laajentaa niiden menettelyjen soveltamisalaa, joista säädetään maksukyvyttömien yrittäjien veloista vapauttamiseksi, koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä, kuten säädetään [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 1 artiklan 2 kohdassa, onko sitä koskeva sääntely välttämättä mukautettava direktiivin III osaston säännöksiin?

Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi,

2) sisältääkö [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 1 kohdan mukaisen epärehellisen toiminnan käsitteen soveltamisala velallisen huolimattoman tai varomattoman toiminnan, joka on velan syntymisen syynä?

Jos tähän toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi,

3) muodostavatko [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 2 kohdan a–f alakohdan tapaukset tyhjentävän luettelon tarkkaan määritellyistä ja perustelluista olosuhteista vai voivatko [jäsenvaltiot] ottaa käyttöön muita tarkkaan määriteltyjä ja perusteltuja olosuhteita?

Jos kolmanteen kysymykseen vastattaisiin, että [jäsenvaltiot] voivat ottaa käyttöön muita tarkkaan määriteltyjä ja perusteltuja olosuhteita [kuin ne, joista säädetään uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 2 kohdan a–f alakohdassa,

4) onko [kyseisen jäsenvaltion] käyttöön ottamat uudet tarkkaan määritellyt olosuhteet joka tapauksessa perusteltava epärehellisellä tai vilpillisestä mielestä johtuvalla toiminnalla?

Jos [kolmanteen ja neljänteen] kysymykseen vastataan, että [jäsenvaltiot] eivät voi ottaa käyttöön muita olosuhteita kuin ne, jotka luetellaan [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan 2 kohdan a–f alakohdassa, tai että jos otetaan käyttöön muita erilaisia tarkkaan määriteltyjä olosuhteita, ne on perusteltava velallisen epärehellisestä tai vilpillisestä mielestä johtuvalla toiminnalla,

5) merkitseekö [uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin] 23 artiklan mukainen tulkinta sitä, että on jätettävä soveltamatta [TRLC:n] 487 §:n 1 momentin 2 kohdan kaltaista säännöstä, kun havaitaan, että kyseessä on hyvin vakava verorikkomus, kun velallisen toiminta ei ole epärehellistä eikä vilpillisestä mielestä johtuvaa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Asian C-289/23 ensimmäisen kysymyksen a kohta ja asian C-305/23 kolmas kysymys

25 Asiassa C-289/23 esitetyn ensimmäisen kysymyksen a kohdalla ja asiassa C-305/23 esitetyllä kolmannella kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet kysyvät lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että siinä mainittujen olosuhteiden luettelo on tyhjentävä, ja jos vastaus tähän on kieltävä, voivatko jäsenvaltiot saattaessaan direktiivin osaksi kansallista oikeuttaan antaa säännöksiä, joissa rajoitetaan mahdollisuutta veloista vapauttamiseen enemmän kuin aiemmassa kansallisessa lainsäädännössä epäämällä mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoittamalla sitä, peruuttamalla myönnetty vapauttaminen tai pidentämällä täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa muissa olosuhteissa kuin niissä, jotka luetellaan direktiivin 23 artiklan 2 kohdassa.

26 Sikäli kuin on ensinnäkin kyse siitä, onko kyseisen direktiivin 23 artiklan 2 kohdan luettelo tyhjentävä, on todettava, että luetteloa edeltää sana ”esimerkiksi” ja että kyseisen säännöksen muissa kieliversioissa käytetään ilmauksia, joilla on sama merkitys. Kyseisen säännöksen sanamuodosta ilmenee siten, ettei siinä luetella olosuhteita tyhjentävästi vaan esimerkinomaisesti.

27 Tämä uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohdan sanamuodon mukainen tulkinta saa tukea direktiivin johdanto-osan 80 perustelukappaleesta, jossa todetaan, että jäsenvaltioiden ”olisi voitava säätää lisäpoikkeuksista tarkkaan määritellyissä olosuhteissa ja silloin, kun se on asianmukaisesti perusteltua”.

28 Näin ollen 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siihen sisältyvä olosuhteiden luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltioilla on harkintavaltaa, jonka perusteella ne voivat antaa säännöksiä, joilla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa muissa olosuhteissa kuin niissä, jotka luetellaan kyseisessä säännöksessä, kunhan kyseiset olosuhteet ovat tarkkaan määriteltyjä ja kyseiset poikkeukset asianmukaisesti perusteltuja, kuten säännöksen sanamuodosta ilmenee

29 Sikäli kuin on toiseksi kysymys siitä, voivatko jäsenvaltiot, kun ne saattavat uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin osaksi kansallista oikeuttaan, säätää sellaisesta veloista vapauttamista koskevasta poikkeuksesta, josta ei säädetty ennen direktiivin täytäntöönpanoa voimassa olleessa kansallisessa säännöstössä, rajoittaakseen entisestään mahdollisuutta veloista vapauttamiseen, on todettava, ettei direktiivistä tai sen esitöistä ilmene mitään, minkä perusteella voitaisiin katsoa, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut rajoittaa jäsenvaltioiden harkintavaltaa kyseisen asian osalta kieltämällä jäsenvaltioita ottamasta tällaisia poikkeuksia kansalliseen oikeuteen.

30 Koska direktiivin 23 artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat tietyin edellytyksin pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, joilla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa, unionin lainsäätäjä on päinvastoin nimenomaisesti antanut jäsenvaltioille mahdollisuuden kyseisten edellytysten täyttyessä ottaa käyttöön mainitun kaltaisia säännöksiä, joita ei aiemmin ollut.

31 Kyseisistä edellytyksistä on todettava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioille täten annetun mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi asetetaan kyseisessä 23 artiklan 2 kohdassa nimenomaisesti se, että jäsenvaltioiden käyttöön ottamat poikkeukset koskevat tiettyjä tarkkaan määriteltyjä olosuhteita ja ovat asianmukaisesti perusteltuja. Tästä seuraa, että kun kansallinen lainsäätäjä ottaa käyttöön oikeussääntöjä, joissa säädetään tällaisista poikkeuksista, näiden poikkeusten syiden on perustuttava kansalliseen lainsäädäntöön tai poikkeuksiin johtaneeseen menettelyyn, ja näiden syiden on oltava legitiimin yleisen edun mukaisia (ks. vastaavasti tuomio 11.4.2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Julkisoikeudellisten velkojen jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle), C-687/22, EU:C:2024:287, 42 kohta).

32 Tältä osin sekä uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin johdanto-osan 78 perustelukappaleen, jossa viitataan poikkeuksiin, jotka sallitaan ”asianmukaisesti perustelluista syistä, joista säädetään kansallisessa lainsäädännössä”, että kyseisen direktiivin johdanto-osan 81 perustelukappaleen, jossa mainitaan ”kansallisen lainsäädännön mukaisia asianmukaisesti perusteltuja syitä”, perusteella voidaan katsoa, että unionin lainsäätäjä on pitänyt riittävänä, että tätä varten eri kansallisissa lainsäädännöissä säädettyjä yksityiskohtaisia sääntöjä noudatetaan.

33 Edellä sanottu huomioon ottaen asiassa C-289/23 esitetyn ensimmäisen kysymyksen a kohtaan ja asiassa C-305/23 esitettyyn kolmanteen kysymykseen on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että siinä mainittujen olosuhteiden luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltiot voivat saattaessaan direktiivin osaksi kansallista oikeuttaan antaa säännöksiä, joissa rajoitetaan mahdollisuutta veloista vapauttamiseen enemmän kuin aiemmassa kansallisessa säännöstössä epäämällä mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoittamalla sitä, peruuttamalla myönnetty vapauttaminen tai pidentämällä täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa muissa olosuhteissa kuin niissä, jotka luetellaan direktiivin 23 artiklan 2 kohdassa, kunhan kyseiset olosuhteet ovat tarkkaan määriteltyjä ja kyseiset poikkeukset asianmukaisesti perusteltuja.

Asian C-289/23 ensimmäisen kysymyksen b, c ja d kohta ja asian C-305/23 toinen ja neljäs kysymys

34 Asiassa C-289/23 esitetyn ensimmäisen kysymyksen b, c ja d kohdalla sekä asiassa C-305/23 esitetyillä toisella ja neljännellä kysymyksellä, jotka on käsiteltävä yhdessä, ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuimet kysyvät lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 1 ja 2 kohtaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla kyseistä direktiiviä täytäntöön pantaessa muutetaan ennen kyseisen säännöstön käyttöön ottamista sovellettua maksunsaantijärjestystä asettamalla veloista vapauttamisen edellytykseksi etuoikeudettomien julkisoikeudellisten saatavien maksaminen maksukyvyttömyysmenettelyssä, epäämällä mahdollisuus veloista vapauttamiseen olosuhteissa, joissa velallinen on toiminut huolimattomasti tai harkitsemattomasti mutta ei kuitenkaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä, sekä epäämällä mahdollisuus veloista vapauttamiseen, kun velalliselle on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana lainvoimaisella hallinnollisella päätöksellä määrätty seuraamus erittäin vakavasta verorikkomuksesta tai sosiaaliturvarikkomuksesta tai työoikeudellisesta rikkomuksesta tai kun on tehty lainvoimainen päätös vastuun ulottamisesta velalliseen, jollei velallinen ole maksanut kaikkia verovelkojaan ja sosiaaliturvavelkojaan veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä.

35 Sikäli kuin on ensiksi kyse siitä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla kyseistä direktiiviä täytäntöön pantaessa muutetaan ennen kyseisen säännöstön käyttöön ottamista sovellettua maksunsaantijärjestystä asettamalla veloista vapauttamisen edellytykseksi etuoikeudettomien julkisoikeudellisten saatavien maksaminen, on todettava yhtäältä, että maksukyvyttömyysmenettely ja veloista vapauttamista koskeva menettely ovat erillisiä menettelyjä, joilla on omat erilliset päämääränsä. Se seikka, että veloista vapauttamisen edellytykseksi asetetaan julkisoikeudellisten saatavien maksaminen, ei vaikuta siihen, luokitellaanko nämä saatavat maksukyvyttömyyden julistamisen jälkeen etuoikeutetuiksi, tavallisiksi tai viimeksi suoritettaviksi saataviksi. Näin ollen se, että veloista vapauttamisen edellytykseksi asetetaan velvollisuus maksaa etuoikeudettomat julkisoikeudelliset saatavat, ei näytä muuttavan maksunsaantijärjestystä maksukyvyttömyysmenettelyssä.

36 Kuten toisaalta tämän tuomion 33 kohdasta ilmenee, kyseiseen säännökseen sisältyvä luettelo ei ole tyhjentävä, ja jäsenvaltiot voivat saattaessaan direktiivin osaksi kansallista oikeuttaan ottaa käyttöön säännöksiä, joissa evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa muissa olosuhteissa kuin niissä, jotka luetellaan kyseisessä säännöksessä, vaikka näillä kansallisilla säännöksillä rajoitetaan mahdollisuutta veloista vapauttamiseen enemmän kuin aiemmassa kansallisessa säännöstössä. Jäsenvaltio voi tätä mahdollisuutta käyttäessään asettaa veloista vapauttamisen edellytykseksi etuoikeudettomien julkisoikeudellisten saatavien maksamisen maksukyvyttömyysmenettelyssä.

37 Unionin lainsäätäjä on kuitenkin nimenomaisesti asettanut tämän mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi sen, että kyseisessä säännöksessä tarkoitetut poikkeukset liittyvät tiettyihin tarkoin määriteltyihin olosuhteisiin ja ovat asianmukaisesti perusteltuja. Tästä seuraa, että kun kansallinen lainsäätäjä ottaa käyttöön oikeussääntöjä, joissa säädetään tällaisista poikkeuksista, näiden poikkeusten syiden on perustuttava kansalliseen lainsäädäntöön tai poikkeuksiin johtaneeseen menettelyyn ja näiden syiden on oltava legitiimin yleisen edun mukaisia (ks. analogisesti tuomio 8.5.2024, Instituto da Segurança Social ym., C-20/23, EU:C:2024:389, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Se, että veloista vapauttamisen edellytykseksi tässä tapauksessa asetetaan velvollisuus maksaa etuoikeudettomat julkisoikeudelliset saatavat, liittyy tarkoin määriteltyihin olosuhteisiin. Lisäksi se seikka, että tämä velvollisuus mahdollistaa maksun saamisen sellaisista saatavista, joita viranomaisten olisi vaikea saada perityksi siinä tapauksessa, että velallinen julistetaan maksukyvyttömäksi, ei ole esteenä sille, että tätä poikkeusta voidaan pitää asianmukaisesti perusteltuna. Vaatiessaan etuoikeudettomien julkisoikeudellisten saatavien maksamista lainsäätäjä voi nimittäin pyrkiä legitiimin yleisen edun mukaiseen päämäärään, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin varmistettava.

39 Tästä seuraa, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla kyseistä direktiiviä täytäntöön pantaessa asetetaan veloista vapauttamisen edellytykseksi velvollisuus maksaa etuoikeudettomat julkisoikeudelliset saatavat maksukyvyttömyysmenettelyssä, kunhan tämä velvollisuus on asianmukaisesti perusteltu.

40 Sikäli kuin on toiseksi kyse siitä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohta esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen olosuhteissa, joissa velallinen on toiminut huolimattomasti tai

harkitsemattomasti mutta ei kuitenkaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä, on todettava, että vaikka kyseisen direktiivin 23 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainitaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä toimineet maksukyvyttömät yrittäjät, tällaista mainintaa ei ole saman artiklan 2 kohdassa.

41 Kyseisessä 23 artiklan 2 kohdassa nimittäin vain säädetään, että jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, joilla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa ”tietyissä tarkkaan määritellyissä olosuhteissa ja silloin kun tällaiset poikkeukset ovat asianmukaisesti perusteltuja”, mutta siinä ei kuitenkaan edellytetä, että asianomaiset yrittäjät olisivat toimineet epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä.

42 Lisäksi kyseisessä 23 artiklan 2 kohdassa esimerkinomaisesti luetelluille olosuhteille, joissa veloista vapauttamisesta voidaan säätää poikkeuksia, ei ole luonteenomaista se, että asianomaiset yrittäjät olisivat toimineet epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä.

43 Tähän on lisättävä, että kyseiset olosuhteet vastaavat olennaisilta osiltaan niitä, jotka mainitaan uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin johdanto-osan 79 ja 80 perustelukappaleessa, ja ettei näistä perustelukappaleista myöskään ilmene, että unionin lainsäätäjä olisi halunnut rajata direktiivin 23 artiklan 2 kohdan mukaiset tarkoin määritellyt olosuhteet niihin tapauksiin, joissa asianomaiset yrittäjät ovat toimineet epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä.

44 Näin ollen 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei se ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen sellaisissa tarkoin määritellyissä olosuhteissa, joissa velallinen ei ole toiminut epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä.

45 Siltä osin kuin on kolmanneksi ja viimeiseksi kyse siitä, onko 23 artiklan 2 kohta esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen, kun velalliselle on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana lainvoimaisella hallinnollisella päätöksellä määrätty seuraamus erittäin vakavasta verorikkomuksesta tai sosiaaliturvarikkomuksesta tai työoikeudellisesta rikkomuksesta tai kun on tehty lainvoimainen päätös vastuun ulottamisesta velalliseen, jollei velallinen ole maksanut kaikkia verovelkojaan ja sosiaaliturvavelkojaan veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä, on muistutettava, että kyseisessä säännöksessä jäsenvaltioille jätetään harkintavaltaa, sillä siinä säädetään nimenomaisesti, että jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön säännöksiä, joilla ”evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoitetaan sitä, peruutetaan myönnetty vapauttaminen tai pidennetään täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa tietyissä tarkkaan määritellyissä olosuhteissa ja silloin kun tällaiset poikkeukset ovat asianmukaisesti perusteltuja”, kuten tämän tuomion 28–33 kohdasta ilmenee. Uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annettu direktiivi tai sen esityöt eivät liioin sisällä mitään sellaista, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut rajoittaa tätä harkintavaltaa, kuten tämän tuomion 29 kohdasta ilmenee.

46 Kun kansallinen lainsäätäjä ottaa käyttöön oikeussääntöjä, joissa säädetään tällaisista poikkeuksista, näiden poikkeusten syiden on kuitenkin perustuttava kansalliseen lainsäädäntöön tai poikkeuksiin johtaneeseen menettelyyn, ja näiden syiden on oltava legitiimin yleisen edun mukaisia, kuten tämän tuomion 31 ja 37 kohdasta ilmenee.

47 Näin ollen uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohta ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tietyissä tarkkaan määritellyissä olosuhteissa, kuten kun velalliselle on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana lainvoimaisella hallinnollisella päätöksellä määrätty seuraamus erittäin vakavasta verorikkomuksesta tai sosiaaliturvarikkomuksesta tai työoikeudellisesta rikkomuksesta tai kun on tehty lainvoimainen päätös vastuun ulottamisesta velalliseen, jollei velallinen ole maksanut kaikkia verovelkojaan ja sosiaaliturvavelkojaan veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä, kunhan kansallisesta oikeudesta ilmenee, että epäämistä perustellaan legitiimin yleisen edun mukaisella syyllä, minkä arvioiminen on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana. Kansallisesta oikeudesta on siten ilmettävä se legitiimin yleisen edun mukainen syy, jolla veloista vapauttamisen epääminen näissä tarkoin määritellyissä olosuhteissa perustellaan.

48 Kuten tämän tuomion 9 kohdasta ilmenee, Espanjan lainsäätäjä on tässä tapauksessa lain 16/2022, jolla on tarkoitus saattaa uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annettu direktiivi osaksi Espanjan oikeutta, johdanto-osassa selostanut ne syyt, joiden perusteella se on säätänyt poikkeuksista veloista vapauttamiseen. Espanjan lainsäätäjä toteaa lain johdanto-osassa muun muassa, että velallinen, joka täyttää vilpittömän mielen vaatimuksen, voi saada vapautuksen kaikista veloistaan lukuun ottamatta niitä, joita poikkeuksellisesti ja niiden erityisen luonteen takia pidetään sellaisina, ettei niistä voida lain mukaan vapauttaa. Nämä poikkeukset perustuvat erityisesti siihen, että tiettyjen velkojen maksamisella on erityinen merkitys oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan oikeudenmukaisen ja solidaarisen yhteiskunnan kannalta. Näihin velkoihin lukeutuvat julkisoikeudelliset velat. Näistä veloista vapauttamiselle on siis asetettu tiettyjä rajoituksia, ja vapautus voidaan myöntää vain ensimmäisen veloista vapauttamisen yhteydessä mutta ei enää sen jälkeen.

49 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tulee arvioida yhtäältä, ovatko nämä syyt legitiimin yleisen edun mukaisia syitä, ja toisaalta, ilmeneekö kansallisesta lainsäädännöstä, että veloista vapauttamisen epääminen TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohdassa esitetyn kaltaisissa tarkkaan määritellyissä olosuhteissa on näistä syistä perusteltua.

50 Tästä arvioinnista on todettava, että jäsenvaltioiden on käytettävä toimivaltaansa unionin oikeuden ja sen yleisten periaatteiden ja näin ollen suhteellisuusperiaatteen mukaisesti. Tästä seuraa, että kyseessä olevalla kansallisella toimenpiteellä ei saada ylittää rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista toimenpiteellä legitiimisti tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa (ks. vastaavasti tuomio 24.2.2022, Agenzia delle dogane e dei monopoli ja Ministero dell'Economia e delle Finanze, C-452/20, EU:C:2022:111, 36 ja 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Sillä ei siten saada loukata uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 20 artiklan 1 kohdassa asetettua jäsenvaltioiden velvollisuutta varmistaa, että maksukyvyttömillä yrittäjillä on mahdollisuus ainakin yhteen menettelyyn, joka voi johtaa täysimittaiseen veloista vapauttamiseen.

51 Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että kansallinen lainsäätäjä on perustellut veloista vapauttamisen epäämisen TRLC:n 487 §:n 1 momentin 2 kohdassa esitetyn kaltaisissa olosuhteissa legitiimeillä yleisen edun mukaisilla syillä, kyseisen tuomioistuimen on edellä mainittu periaate huomioon ottaen arvioitava, oikeuttaako kyseinen etu muun muassa sen, että tätä vaatimusta sovelletaan kyseisiin velkoihin veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekemistä edeltäneiden kymmenen vuoden aikana ja että huomioon ei voida ottaa mahdollista viivettä vastuun ulottamista koskevan ratkaisun antamisessa.

52 Edellä esitetty huomioon ottaen asiassa C-289/23 esitetyn ensimmäisen kysymyksen b, c ja d kohtaan sekä asiassa C-305/23 esitettyihin toiseen ja neljänteen kysymykseen on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 1 ja 2 kohtaa on tulkittava siten, että ne eivät ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla kyseistä direktiiviä täytäntöön pantaessa asetetaan veloista vapauttamisen edellytykseksi etuoikeudettomien julkisoikeudellisten saatavien maksaminen maksukyvyttömyysmenettelyssä, evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen olosuhteissa, joissa velallinen on toiminut huolimattomasti tai harkitsemattomasti mutta ei kuitenkaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä, sekä evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen, kun velalliselle on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana lainvoimaisella hallinnollisella päätöksellä määrätty seuraamus erittäin vakavasta verorikkomuksesta tai sosiaaliturvarikkomuksesta tai työoikeudellisesta rikkomuksesta tai kun on tehty lainvoimainen päätös vastuun ulottamisesta velalliseen, jollei velallinen ole maksanut kaikkia verovelkojaan ja sosiaaliturvavelkojaan veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä, kunhan nämä poikkeukset ovat asianmukaisesti perusteltuja kansallisen lain mukaan.

Asian C-289/23 ensimmäisen kysymyksen e kohta

53 Asiassa C-289/23 esittämänsä ensimmäisen kysymyksen e kohdalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tietyssä tapauksessa, kun kansallinen lainsäätäjä ei ole perustellut tätä epäämistä asianmukaisesti.

54 Unionin lainsäätäjä on, kuten tämän tuomion 46 kohdasta ilmenee, tältä osin nimenomaisesti asettanut jäsenvaltioille asianomaisessa säännöksessä annetun mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi sen, että sen nojalla käyttöön otetut poikkeukset ovat ”asianmukaisesti perusteltuja”.

55 Uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetusta direktiivistä ilmenee, että jäsenvaltion pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen poikkeuksen tueksi esittämän perustelun on ilmettävä joko siihen johtaneesta menettelystä tai kansallisesta oikeudesta. Ensin mainitun tilanteen osalta on todettava, että kun kansallisen oikeuden mukaan lakien tai asetusten esityöt, johdantokappaleet ja perustelut ovat erottamaton osa niitä tai kun niillä on merkitystä niiden tulkinnassa ja kun niissä perustellaan direktiivin 23 kohdan 2 kohdassa tarkoitetun mahdollisuuden nojalla voimassa pidetty tai käyttöön otettu poikkeus, on katsottava, että kyseinen perustelu on kyseisen säännöksen vaatimusten mukainen. Lisäksi toiseksi mainitun tilanteen osalta on todettava, että kyseinen perustelu voi sisältyä myös muihin kansallisen oikeuden säännöksiin kuin niihin, joissa on säädetty kyseisestä poikkeuksesta, kuten kansallisen perustuslain, lain tai asetuksen säännökseen (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2024, Instituto da Segurança Social ym., C-20/23, EU:C:2024:389, 37 kohta).

56 Edellä sanottu huomioon ottaen asiassa C-289/23 esitetyn ensimmäisen kysymyksen e kohtaan on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tietyssä tapauksessa, kun kansallinen lainsäätäjä ei ole perustellut tätä epäämistä asianmukaisesti.

Asian C-289/23 toisen kysymyksen a kohta

57 Asiassa C-289/23 esittämänsä toisen kysymyksen a kohdalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että siinä oleva tiettyjen velkatyyppien luettelo on tyhjentävä, ja jos tähän vastataan kieltävästi, voivatko jäsenvaltiot jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle muita kuin kyseisessä säännöksessä lueteltuja tiettyjä velkatyyppejä, kunhan tällaiseen ulkopuolelle jättämiseen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

58 Tämän kysymyksen on todettava vastaavan olennaisilta osiltaan kolmatta kysymystä asiassa, joka johti 11.4.2024 annettuun tuomioon Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Julkisoikeudellisten velkojen jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle) (C-687/22, EU:C:2024:287, 25 ja 36 kohta).

59 Kuten tämän tuomion 44 kohdasta ja tuomiolauselman 2 kohdasta ilmenee, asiassa C-289/23 esitetyn toisen kysymyksen a kohtaan on siten vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että siinä oleva tiettyjen velkatyyppien luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltiot voivat jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle muita kuin kyseisessä säännöksessä lueteltuja tiettyjä velkatyyppejä, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

Asian C-289/23 toisen kysymyksen b ja e kohta

60 Asiassa C-289/23 esittämänsä toisen kysymyksen b ja e kohdalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle direktiivin täytäntöönpanoa koskevalle säännöstölle, jossa säädetään julkisoikeudellisten saatavien jättämisestä yleisesti veloista vapauttamisen ulkopuolelle sillä perusteella, että kyseisten saatavien maksamisella on erityinen merkitys oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan oikeudenmukaisen ja solidaarisen yhteiskunnan kannalta, lukuun ottamatta hyvin harvinaisia tilanteita ja vähäisiä määriä ja riippumatta kyseisten saatavien luonteesta ja niistä olosuhteista, joissa ne ovat syntyneet, ja jolla näin ollen rajoitetaan niiden kansallisten säännösten soveltamisalaa, joita sovellettiin veloista vapauttamiseen tämän velkatyypin osalta ennen kyseisen säännöstön käyttöön ottamista.

61 Tältä osin on yhtäältä muistutettava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että siinä oleva tiettyjen velkatyyppien luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltiot voivat jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle muita kuin kyseisessä säännöksessä lueteltuja tiettyjä velkatyyppejä, kunhan tällaiseen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua, kuten tämän tuomion 59 kohdasta ilmenee.

62 Siltä osin kuin on toiseksi kyse siitä, voivatko jäsenvaltiot saattaessaan direktiivin osaksi kansallista oikeuttaan jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle sellaisia velkatyyppejä, joita ei ollut jätetty veloista vapauttamisen ulkopuolelle ennen direktiivin täytäntöönpanoa voimassa olleessa lainsäädännössä, on todettava, että direktiivistä tai sen esitöistä ei ilmene mitään, minkä perusteella voitaisiin katsoa, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut rajoittaa

jäsenvaltioiden harkintavaltaa kieltämällä näitä ottamasta käyttöön säännöksiä, joilla veloista vapauttamisen ulkopuolelle jätetään velkatyyppejä, joita ei ollut jätetty sen ulkopuolelle ennen direktiivin kansallista täytäntöönpanoa.

63 Säätäessään uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohdassa, että jäsenvaltiot voivat tietyin edellytyksin ”jättää tiettyjä velkatyyppejä veloista vapauttamisen ulkopuolelle tai rajoittaa mahdollisuutta veloista vapauttamiseen taikka säätää niitä koskevasta pidemmästä vapauttamisajasta”, unionin lainsäätäjä on päinvastoin nimenomaisesti antanut jäsenvaltioille mahdollisuuden kyseisten edellytysten täyttyessä ottaa käyttöön säännöksiä, joilla veloista vapauttamisen ulkopuolelle jätetään velkatyyppejä, joita ei aiemmin ollut jätetty sen ulkopuolelle.

64 Unionin lainsäätäjä on kuitenkin nimenomaisesti asettanut jäsenvaltioille kyseisellä säännöksellä näin myönnetyn mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi sen, että tällaiset poissulkemiset ovat asianmukaisesti perusteltuja. Tästä seuraa, että kun kansallinen lainsäätäjä ottaa käyttöön oikeussääntöjä, joissa säädetään tällaisista poikkeuksista, näiden poikkeusten syiden on perustuttava kansalliseen lainsäädäntöön tai poikkeuksiin johtaneeseen menettelyyn, ja näiden syiden on oltava legitiimin yleisen edun mukaisia (tuomio 11.4.2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Julkisoikeudellisten velkojen jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle), C-687/22, EU:C:2024:287, 42 kohta).

65 Tältä osin sekä uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin johdanto-osan 78 perustelukappaleen, jossa viitataan poikkeuksiin, jotka sallitaan ”asianmukaisesti perustelluista syistä, joista säädetään kansallisessa lainsäädännössä”, että kyseisen direktiivin johdanto-osan 81 perustelukappaleen, jossa mainitaan ”kansallisen lainsäädännön mukaisia asianmukaisesti perusteltuja syitä”, perusteella voidaan katsoa, että unionin lainsäätäjä on pitänyt riittävänä, että tätä varten eri kansallisissa lainsäädännöissä säädettyjä yksityiskohtaisia sääntöjä noudatetaan (tuomio 11.4.2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Julkisoikeudellisten velkojen jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle), C-687/22, EU:C:2024:287, 43 kohta).

66 Tässä tapauksessa on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana arvioida, onko lain 16/2022 johdanto-osassa esitetyllä syyllä, jonka mukaan kyseisten saatavien maksamisella on erityinen merkitys oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan oikeudenmukaisen ja solidaarisen yhteiskunnan kannalta, asianmukaisesti perusteltu se, että kyseiset saatavat jätetään mainitun lain 489 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan yleisesti veloista vapauttamisen ulkopuolelle lukuun ottamatta hyvin harvinaisia tilanteita ja vähäisiä määriä ja riippumatta kyseisten saatavien luonteesta ja niistä olosuhteista, joissa ne ovat syntyneet. Sen on tässä arvioinnissa otettava huomioon velvollisuus noudattaa suhteellisuusperiaatetta sellaisena kuin se on esitetty tämän tuomion 50 kohdassa.

67 Edellä sanottu huomioon ottaen asiassa C-289/23 esitetyn toisen kysymyksen b ja e kohtaan on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle direktiivin täytäntöönpanoa koskevalle säännöstölle, jossa säädetään julkisoikeudellisten saatavien jättämisestä yleisesti veloista vapauttamisen ulkopuolelle sillä perusteella, että kyseisten saatavien maksamisella on erityinen merkitys oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan oikeudenmukaisen ja solidaarisen yhteiskunnan kannalta, lukuun ottamatta hyvin harvinaisia tilanteita ja vähäisiä määriä ja riippumatta kyseisten saatavien luonteesta ja niistä olosuhteista, joissa ne ovat

syntyneet, ja jolla näin ollen rajoitetaan tähän velkatyyppiin ennen säännöstön käyttöön ottamista sovellettujen kansallisten säännösten soveltamisalaa, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

Asian C-289/23 toisen kysymyksen c kohta

68 Asiassa C-289/23 esittämänsä toisen kysymyksen c kohdalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla vahvistetaan yleinen sääntö, jolla julkisoikeudelliset saatavat jätetään veloista vapauttamisen ulkopuolelle, kun julkiset velkojat asetetaan tällä säännöllä etuoikeutettuun asemaan suhteessa muihin velkojiin.

69 Tältä osin tämän tuomion 59 ja 61 kohdassa selostetusta oikeuskäytännöstä ilmenee yhtäältä, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että siinä oleva tiettyjen velkatyyppien luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltiot voivat jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle muita kuin kyseisessä säännöksessä lueteltuja tiettyjä velkatyyppejä, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

70 Toisaalta uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetusta direktiivistä tai sen esitöistä ei ilmene mitään, mikä voisi tukea väitettä, jonka mukaan unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi kyseisen direktiivin 23 artiklan 4 kohdassa nimenomaisesti tarkoitettujen velkatyyppien sisäinen johdonmukaisuus huomioon ottaen ollut rajoittaa jäsenvaltioiden harkintavaltaa siltä osin kuin on kyse muiden kuin kyseisessä säännöksessä lueteltujen velkatyyppien, kuten vero- ja sosiaaliturvavelkojen, jättämisestä veloista vapauttamisen ulkopuolelle. Näistä esitöistä ilmenee päinvastoin erityisesti, että unionin lainsäätäjä halusi jättää jäsenvaltioille tiettyä harkintavaltaa, jotta ne voisivat saattaessaan mainitun direktiivin osaksi kansallista oikeusjärjestystään ottaa huomioon taloudellisen tilanteen ja kansalliset oikeudelliset rakenteet (tuomio 8.5.2024, Instituto da Segurança Social ym., C-20/23, EU:C:2024:389, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Unionin tuomioistuin on lisäksi katsonut, että verovelkojen ja sosiaaliturvavelkojen kaltaisten julkisoikeudellisten saatavien jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle voi olla asianmukaisesti perusteltua. Kaikki saatavat eivät nimittäin ole luonteeltaan samanlaisia, velkojilla ei ole samaa asemaa ja näiden saatavien perinnällä voi olla erityisiä tavoitteita. Kun otetaan huomioon vero- ja sosiaaliturvavelkojen luonne sekä verojen ja sosiaaliturvamaksujen kannon tavoite, jäsenvaltiot voivat perustellusti katsoa, että julkisoikeudelliset institutionaaliset velkojat eivät ole velkojen perimisen osalta samassa tilanteessa kuin kaupallisen tai yksityisen sektorin velkojat. Näissä olosuhteissa mahdollisuus jättää vero- ja sosiaaliturvavelat veloista vapauttamisen ulkopuolelle ei merkitse sitä, että julkisoikeudellisia institutionaalisia velkojia suosittaisiin perusteettomasti sellaisiin muihin velkojiin nähden, jotka eivät hyödy tästä poissulkemisesta (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2024, Instituto da Segurança Social ym., C-20/23, EU:C:2024:389, 43 kohta).

72 Unionin tuomioistuin on näin ollen todennut, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltiot voivat jättää tietyt velkatyypit, kuten vero- ja sosiaaliturvavelat, veloista vapauttamisen ulkopuolelle ja siten antaa niille etuoikeutetun aseman, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on perusteltu asianmukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 8.5.2024, Instituto da Segurança Social ym., C-20/23, EU:C:2024:389, 45 kohta).

73 Näin ollen asiassa C-289/23 esitetyn toisen kysymyksen c kohtaan on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla vahvistetaan yleinen sääntö, jolla julkisoikeudelliset saatavat jätetään veloista vapauttamisen ulkopuolelle, kun julkiset velkojat asetetaan tällä säännöllä etuoikeutettuun asemaan suhteessa muihin velkojiin, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

Asian C-289/23 toisen kysymyksen d kohta

74 Asiassa C-289/23 esittämänsä toisen kysymyksen d kohdalla ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy lähinnä, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla mahdollisuutta veloista vapauttamiseen rajoitetaan tietyn velkatyypin kohdalla ottamalla käyttöön yläraja, jota ei vahvisteta asianomaisen velan määrän perusteella ja jonka ylittävältä osalta veloista ei voida vapauttaa.

75 Tältä osin on todettava, että toisin kuin kyseisen direktiivin 20 artiklan 2 kohdassa, jonka mukaan niiden jäsenvaltioiden, joissa täysimittainen veloista vapauttaminen edellyttää, että yrittäjä maksaa takaisin osan veloista, on varmistettava, että tällainen takaisinmaksuvelvoite ”perustuu yrittäjän henkilökohtaiseen tilanteeseen ja erityisesti, että se on oikeasuhteinen yrittäjän ulosmittauskelpoisiin tai veloista vapauttamiseen kuluvana aikana käytettävissä oleviin tuloihin ja omaisuuseriin nähden ja että siinä otetaan huomioon velkojien kohtuudenmukaiset intressit”, saman direktiivin 23 artiklan 4 kohdassa ei nimenomaisesti säädetä, että jäsenvaltioiden olisi veloista vapauttamisen mahdollisuuden rajoittamisesta säätäessään asetettava tietty yläraja, joka perustuu asianomaisen velan todelliseen määrään, eikä siitä myöskään ilmene mitään sellaista, joka voisi tukea väitettä, jonka mukaan unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut rajoittaa jäsenvaltioiden harkintavaltaa niiden säätäessä tämänkaltaisista rajoituksista.

76 Sikäli kuin on nimenomaan kyse jäsenvaltioille viimeksi mainitun säännöksen mukaan kuuluvasta harkintavallasta, unionin tuomioistuin on jo todennut, että säännöstä on tulkittava siten, ettei sillä rajoiteta jäsenvaltioiden harkintavaltaa niiden valitessa muita kuin kyseisessä säännöksessä lueteltuja velkatyyppejä, jotka ne aikovat jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle (tuomio 11.4.2024, Agencia Estatal de la Administración Tributaria (Julkisoikeudellisten velkojen jättäminen veloista vapauttamisen ulkopuolelle), C-687/22, EU:C:2024:287, 41 kohta).

77 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 35 kohdassa lähinnä todennut, unionin lainsäätäjä olisi näet toiminut paradoksaalisesti, jos se olisi rajoittanut enemmän sitä harkintavaltaa, joka jäsenvaltioilla on, kun ne rajoittavat mahdollisuuksia veloista vapauttamiseen, kuin sitä harkintavaltaa, joka jäsenvaltioilla on, kun ne jättävät tietyn velkatyypin veloista vapauttamisen ulkopuolelle.

78 Tässä kohtaa on näin ollen todettava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että siinä ei rajoiteta jäsenvaltioiden harkintavaltaa niiden veloista vapauttamisen mahdollisuuteen kohdistuvien rajoitusten osalta, jotka jäsenvaltiot aikovat ottaa käyttöön.

79 Kuten tämän tuomion 64 kohdasta yhtäältä ilmenee, unionin lainsäätäjä on kuitenkin nimenomaisesti asettanut jäsenvaltioille direktiivin 23 artiklan 4 kohdassa annetun mahdollisuuden käyttämisen edellytykseksi sen, että tällaiset rajoitukset veloista vapauttamisen mahdollisuuteen ovat asianmukaisesti perusteltuja. Tästä seuraa, että kun kansallinen lainsäätäjä

ottaa käyttöön oikeussääntöjä, joissa säädetään tällaisista poikkeuksista, näiden poikkeusten syiden on perustuttava kansalliseen lainsäädäntöön tai poikkeuksiin johtaneeseen menettelyyn, ja näiden syiden on oltava legitiimin yleisen edun mukaisia.

80 Tältä osin tämä tuomion 65 kohdassa selostetusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että sekä uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin johdanto-osan 78 perustelukappaleen, jossa viitataan poikkeuksiin, jotka sallitaan ”asianmukaisesti perustelluista syistä, joista säädetään kansallisessa lainsäädännössä”, että 81 perustelukappaleen, jossa mainitaan ”kansallisen lainsäädännön mukaisia asianmukaisesti perusteltuja syitä”, perusteella voidaan katsoa, että unionin lainsäätäjä on pitänyt riittävänä, että tätä varten eri kansallisissa lainsäädännöissä säädettyjä yksityiskohtaisia sääntöjä noudatetaan.

81 Kuten tämän tuomion 50 kohdasta ilmenee, jäsenvaltioiden on toisaalta noudatettava suhteellisuusperiaatetta käyttäessään harkintavaltaansa, joka koskee niitä poikkeuksia, joita ne voivat uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohdan mukaan ottaa käyttöön. Niiden valitsemilla toimenpiteillä ei siis saada ylittää ei saada ylittää rajoja, jotka johtuvat siitä, mikä on tarpeellista toimenpiteillä tavoiteltujen päämäärien toteuttamiseksi ja tähän soveltuvaa, eikä vaarantaa kyseisellä direktiivillä tavoiteltuja päämääriä eli tässä tapauksessa tavoitetta varmistaa, että maksukyvyttömillä yrittäjillä on mahdollisuus ainakin yhteen menettelyyn, joka voi johtaa täysimittaiseen veloista vapauttamiseen.

82 Edellä sanottu huomioon ottaen asiassa C-289/23 esitetyn toisen kysymyksen d kohtaan on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 23 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla mahdollisuutta veloista vapauttamiseen rajoitetaan tietyn velkatyypin kohdalla ottamalla käyttöön yläraja, jota ei vahvisteta asianomaisen velan määrän perusteella ja jonka ylittävältä osalta veloista ei voida vapauttaa, kunhan tämä rajoitus on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltu.

Asian C-305/23 ensimmäinen kysymys

83 Asiassa C-305/23 esittämällään ensimmäisellä kysymyksellä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lähinnä kysyy, onko uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annettua direktiiviä tulkittava siten, että kun kansallinen lainsäätäjä päättää käyttää kyseisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa säädettyä mahdollisuutta ja ulottaa maksukyvyttömien yrittäjien veloista vapauttamista koskevien menettelyjen soveltamisen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä, sääntöjen, joita tällaisen ulottamisen myötä sovelletaan näihin luonnollisiin henkilöihin, on oltava saman direktiivin III osaston mukaisia.

84 Sekä Espanjan hallitus että Euroopan komissio väittävät, ettei tätä kysymystä voida ottaa tutkittavaksi, koska se ei ole merkityksellinen. Komissio esittää tämän väitteen tueksi, että on ilmeistä, että vaikka asianomainen velallinen ei harjoita yritystoimintaa tänä päivänä, hän harjoitti yritystoimintaa pääasiassa kyseessä olevien tosiseikkojen ajankohtana, ja että tämä seikka on määräävä uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin soveltamisen kannalta. Espanjan hallitus puolestaan väittää, että tähän kysymykseen vastaaminen ei ole tarpeen pääasian riidan ratkaisemiseksi, sillä veloista vapauttamista koskevia kansallisia säännöksiä sovelletaan velalliseen riippumatta siitä, onko hän yrittäjä.

85 Tässä suhteessa on muistutettava, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vain, jos on ilmeistä, että unionin oikeuden tulkitsemisella, jota kansallinen tuomioistuin on pyytänyt, ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 5.9.2024, W. GmbH, C-67/23, EU:C:2024:680, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

86 Tässä tapauksessa ei vaikuta siltä, ettei pyydetty uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 1 artiklan 4 kohdan tulkinta ilmeisesti liittyisi asiassa C-305/23 käsiteltävän pääasian kohteeseen. Toisin kuin komissio väittää, kyseisessä asiassa esitetty ensimmäinen kysymys nimittäin vaikuttaa merkitykselliseltä, koska maksukyvyttömyysmenettely ja veloista vapauttamista koskeva menettely koskevat S.E.I:tä luonnollisena henkilönä eikä yrittäjänä, kuten tämän tuomion 21 kohdassa todetaan. Sekään seikka, että velallinen voidaan Espanjan oikeuden mukaan vapauttaa veloistaan siitä riippumatta, onko tämä yrittäjä, ei vaikuta siihen, onko kyseistä ennakkoratkaisukysymystä, jolla kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko luonnollisiin henkilöihin sovellettavien veloista vapauttamista koskevien kansallisten sääntöjen oltava direktiivin III osaston mukaisia, pidettävä merkityksellisenä.

87 Tähän kysymykseen annettavan vastauksen osalta on muistutettava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 1 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot ”voivat ulottaa [1 artiklan] 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen menettelyjen soveltamisen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä”.

88 On todettava, että direktiivin 1 artiklan 4 kohdan sanamuoto on yksiselitteinen sikäli kuin siinä säädetään yksinkertaisesti vain siitä, että 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetut menettelyt eli menettelyt, jotka mahdollistavat maksukyvyttömien yrittäjien vapauttamisen veloistaan, ulotetaan koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä. Säännöksen sanamuodossa ei lainkaan mainita näiden menettelyjen osittaista ulottamista luonnollisiin henkilöihin.

89 Tämä uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetun direktiivin 1 artiklan 4 kohdan tulkinta saa tukea direktiivin johdanto-osan 21 perustelukappaleesta, jossa muun ohella todetaan, että vaikka direktiivissä ei vahvistetakaan kuluttajien ylivelkaantuneisuutta koskevia sitovia sääntöjä, jäsenvaltioiden olisi suotavaa soveltaa direktiivin veloista vapauttamista koskevia ”säännöksiä” mahdollisimman pian myös kuluttajiin.

90 Edelliseen on lisättävä, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annetusta direktiivistä ei ilmene mitään sellaista, mikä voisi tukea väitettä, jonka mukaan unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut antaa jäsenvaltioilla harkintavaltaa sen suhteen, miten laajalti direktiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja menettelyjä sovelletaan maksukyvyttömiin luonnollisiin henkilöihin, jotka eivät ole yrittäjiä. Sekä direktiivin johdanto-osan 21 perustelukappaleesta että 1 artiklan 4 kohdasta ilmenee päinvastoin selvästi, että unionin lainsäätäjä ei ole halunnut antaa jäsenvaltiolle mahdollisuutta päättää, että ne ulottavat kyseisten menettelyjen soveltamisen luonnollisiin henkilöihin, jotka eivät ole yrittäjiä, osittain tai muussa valitsemassaan laajuudessa.

91 Edellä sanottu huomioon ottaen asiassa C-305/23 esitettyyn ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä annettua direktiiviä on tulkittava siten, että kun kansallinen lainsäätäjä päättää käyttää kyseisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa säädettyä mahdollisuutta ja ulottaa maksukyvyttömien yrittäjien veloista vapauttamista koskevien menettelyjen soveltamisen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä, sääntöjen, joita tällaisen ulottamisen myötä sovelletaan näihin luonnollisiin henkilöihin, on oltava saman direktiivin III osaston mukaisia.

Asian C-305/23 viides kysymys

92 Koska asiassa C-305/23 esitettyyn neljänteen kysymykseen on tämän tuomion 40–44 kohdasta ilmenevästi olennaisilta osin vastattava kieltävästi, samassa asiassa esitettyyn viidenteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

93 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Ennaltaehkäiseviä uudelleenjärjestelyjä koskevista puitteista, veloista vapauttamisesta ja elinkeinotoiminnan harjoittamiskiellosta sekä toimenpiteistä uudelleenjärjestelyä, maksukyvyttömyyttä ja veloista vapauttamista koskevien menettelyjen tehostamiseksi ja direktiivin (EU) 2017/1132 muuttamisesta 20.6.2019 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1023 (direktiivi uudelleenjärjestelystä ja maksukyvyttömyydestä) 23 artiklan 2 kohtaa

on tulkittava siten, että

siinä mainittujen olosuhteiden luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltiot voivat saattaessaan direktiivin osaksi kansallista oikeuttaan antaa säännöksiä, joissa rajoitetaan mahdollisuutta veloista vapauttamiseen enemmän kuin aiemmassa kansallisessa säännöstössä epäämällä mahdollisuus veloista vapauttamiseen tai rajoittamalla sitä, peruuttamalla myönnetty vapauttaminen tai pidentämällä täysimittaiseen veloista vapauttamiseen kuluvaa aikaa tai elinkeinotoiminnan harjoittamiskieltoa muissa olosuhteissa kuin niissä, jotka luetellaan direktiivin 23 artiklan 2 kohdassa, kunhan kyseiset olosuhteet ovat tarkkaan määriteltyjä ja kyseiset poikkeukset asianmukaisesti perusteltuja.

2) Direktiivin 2019/1023 23 artiklan 1 ja 2 kohtaa

on tulkittava siten, että

ne eivät ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla kyseistä direktiiviä täytäntöön pantaessa asetetaan veloista vapauttamisen edellytykseksi etuoikeudettomien

julkisoikeudellisten saatavien maksaminen maksukyvyttömyysmenettelyssä, evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen olosuhteissa, joissa velallinen on toiminut huolimattomasti tai harkitsemattomasti mutta ei kuitenkaan epärehellisesti tai vilpillisessä mielessä, sekä evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen, kun velalliselle on veloista vapauttamista koskevaa hakemusta edeltäneiden kymmenen vuoden aikana lainvoimaisella hallinnollisella päätöksellä määrätty seuraamus erittäin vakavasta verorikkomuksesta tai sosiaaliturvarikkomuksesta tai työoikeudellisesta rikkomuksesta tai kun on tehty lainvoimainen päätös vastuun ulottamisesta velalliseen, jollei velallinen ole maksanut kaikkia verovelkojaan ja sosiaaliturvavelkojaan veloista vapauttamista koskevan hakemuksen tekohetkeen mennessä, kunhan nämä poikkeukset ovat asianmukaisesti perusteltuja kansallisen lain mukaan.

3) **Direktiivin 2019/1023 23 artiklan 2 kohtaa**

on tulkittava siten, että

se on esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla evätään mahdollisuus veloista vapauttamiseen tietyssä tapauksessa, kun kansallinen lainsäätäjä ei ole perustellut tätä epäämistä asianmukaisesti.

4) **Direktiivin 2019/1023 23 artiklan 4 kohtaa**

on tulkittava siten, että

siinä oleva tiettyjen velkatyyppien luettelo ei ole tyhjentävä ja että jäsenvaltiot voivat jättää veloista vapauttamisen ulkopuolelle muita kuin kyseisessä säännöksessä lueteltuja tiettyjä velkatyyppejä, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

5) **Direktiivin 2019/1023 23 artiklan 4 kohtaa**

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä kansalliselle direktiivin täytäntöönpanoa koskevalle säännöstölle, jossa säädetään julkisoikeudellisten saatavien jättämisestä yleisesti veloista vapauttamisen ulkopuolelle sillä perusteella, että kyseisten saatavien maksamisella on erityinen merkitys oikeusvaltioperiaatteeseen perustuvan oikeudenmukaisen ja solidaarisen yhteiskunnan kannalta, lukuun ottamatta hyvin harvinaisia tilanteita ja vähäisiä määriä ja riippumatta kyseisten saatavien luonteesta ja niistä olosuhteista, joissa ne ovat syntyneet, ja jolla näin ollen rajoitetaan tähän velkatyyppiin ennen säännöstön käyttöön ottamista sovellettujen kansallisten säännösten soveltamisalaa, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

6) **Direktiivin 2019/1023 23 artiklan 4 kohtaa**

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla vahvistetaan yleinen sääntö, jolla julkisoikeudelliset saatavat jätetään veloista vapauttamisen ulkopuolelle, kun julkiset

velkojat asetetaan tällä säännöllä etuoikeutettuun asemaan suhteessa muihin velkojiin, kunhan tällainen ulkopuolelle jättäminen on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltua.

7) Direktiivin 2019/1023 23 artiklan 4 kohtaa

on tulkittava siten, että

se ei ole esteenä kansalliselle säännöstölle, jolla mahdollisuutta veloista vapauttamiseen rajoitetaan tietyn velkatyypin kohdalla ottamalla käyttöön yläraja, jota ei vahvisteta asianomaisen velan määrän perusteella ja jonka ylittävältä osalta veloista ei voida vapauttaa, kunhan tämä rajoitus on kansallisen lainsäädännön mukaan asianmukaisesti perusteltu.

8) Direktiiviä 2019/1023

on tulkittava siten, että

kun kansallinen lainsäätäjä päättää käyttää kyseisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa säädettyä mahdollisuutta ja ulottaa maksukyvyttömien yrittäjien veloista vapauttamista koskevien menettelyjen soveltamisen koskemaan maksukyvyttömiä luonnollisia henkilöitä, jotka eivät ole yrittäjiä, sääntöjen, joita tällaisen ulottamisen myötä sovelletaan näihin luonnollisiin henkilöihin, on oltava saman direktiivin III osaston mukaisia.

Allekirjoitukset